

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

Данилевський Олександр Якович

185 років з дня народження

засновника вітчизняної біохімії, видатного
фізіолога і фармаколога, завідувача кафедри біохімії
медичного факультету Харківського університету
(Харківського національного медичного університету)

(1838–1923)

Олександр Якович Данилевський народився в Харкові 10(22) грудня 1838 р.
в родині годинникового майстра, фотографа та винахідника.

Брат Василя Яковича
та Костянтина Яковича Данилевських

В.Я. Данилевський

Олександр здобуває початкову освіту
у Першій харківській гімназії,
по завершенні якої стає студентом
медичного факультету
Харківського університету

К.Я. Данилевський

Закінчує медичний факультет у 1860 р.
У 1863 р. захищає дисертацію на ступінь доктора медицини за темою
«Про специфічно впливаючі тіла натурального та штучного соків підшлункової залози»

Того ж року Олександра Яковича обрано екстраординарним,
а у 1864 р. – ординарним професором Казанського університету.
Молодий науковець організовує першу в країні та Європі кафедру медичної хімії та фізики

Казанський університет (1830-ті рр.)

У цьому виші О.Я. Данилевський розгортає
широку наукову діяльність.

У 1865 р. вчений винайшов центрифугу,
досліджуючи руйнування червоних кров'яних
тілець всередині та поза організмом,
й уперше застосував її
для біохімічних експериментів

Професор бере активну участь
в організації фізіолого-хімічної лабораторії
на кафедрі фармакології (1866), де проводить
дослідження будови та властивостей білків

У 1871 р. Олександр Якович разом із групою професорів змушений піти у відставку на знак протесту
проти звільнення видатного прогресивного діяча, професора Петра Францевича Лесгафта

У 1871–1885 рр. О.Я. Данилевський живе переважно за кордоном, де працює у біохімічних і фізіологічних лабораторіях видатних вчених – Вірхова, Дюбуа-Реймона, Брюкке, Гоппе-Зайлера та ін.

По поверненню, у 1885 р. Олександра Яковича обрано професором медичної хімії в Харківському університеті

Харківський університет (1880-ті рр.)

Харківський період виявився для вченого найбільш плідним.

Олександр Якович проводить велику наукову-дослідну роботу, удосконалює викладання біохімії та лабораторні заняття зі студентами

Медичний факультет

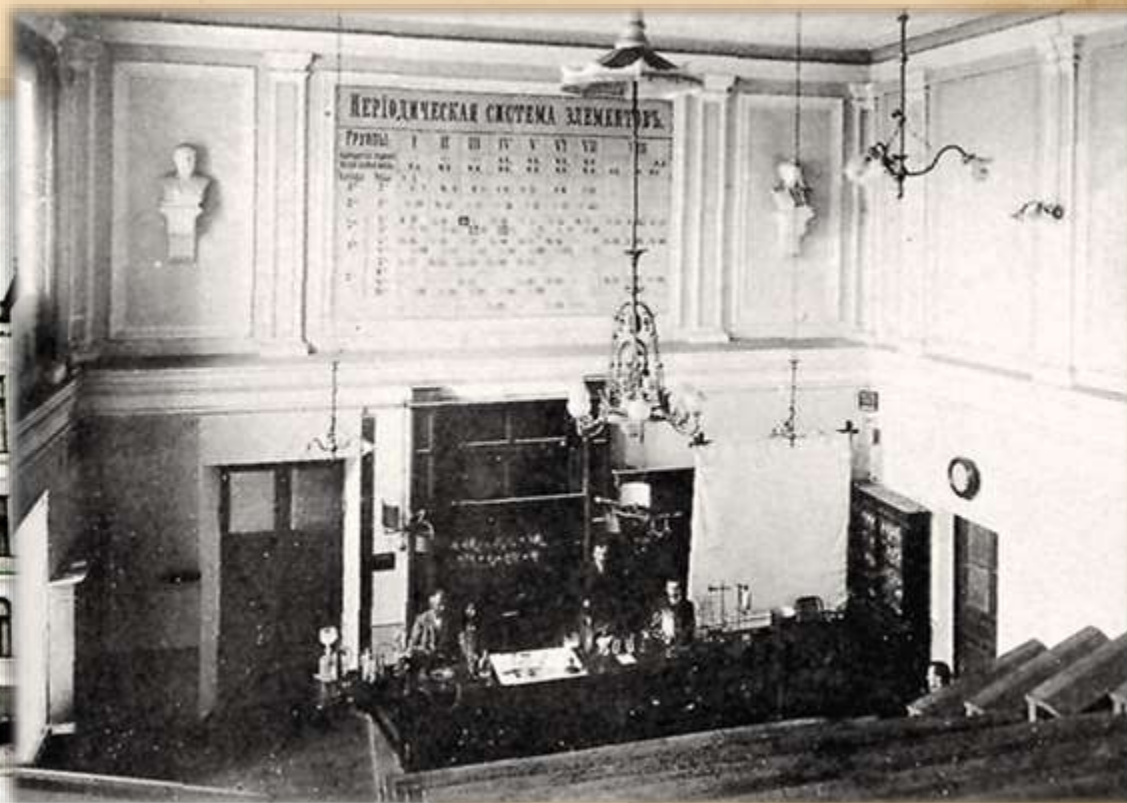
У 1886 р. О.Я. Данилевський експериментально досліджує можливість синтезу білковоподібних речовин із пептидів за участі ферментів, доводить наявність у клітинах агентів, що стимулюють дію ферментів

Згодом науковець наводить докази вмісту в тканинах антиферментів – антипепсину і антитрепсину

На підставі досліджень білків м'язової та мозкової тканин, професор запропонує оригінальну теорію будови білкової молекули – «теорію елементарних рядів» (1888),
висуває першу наукову класифікацію білків мозку

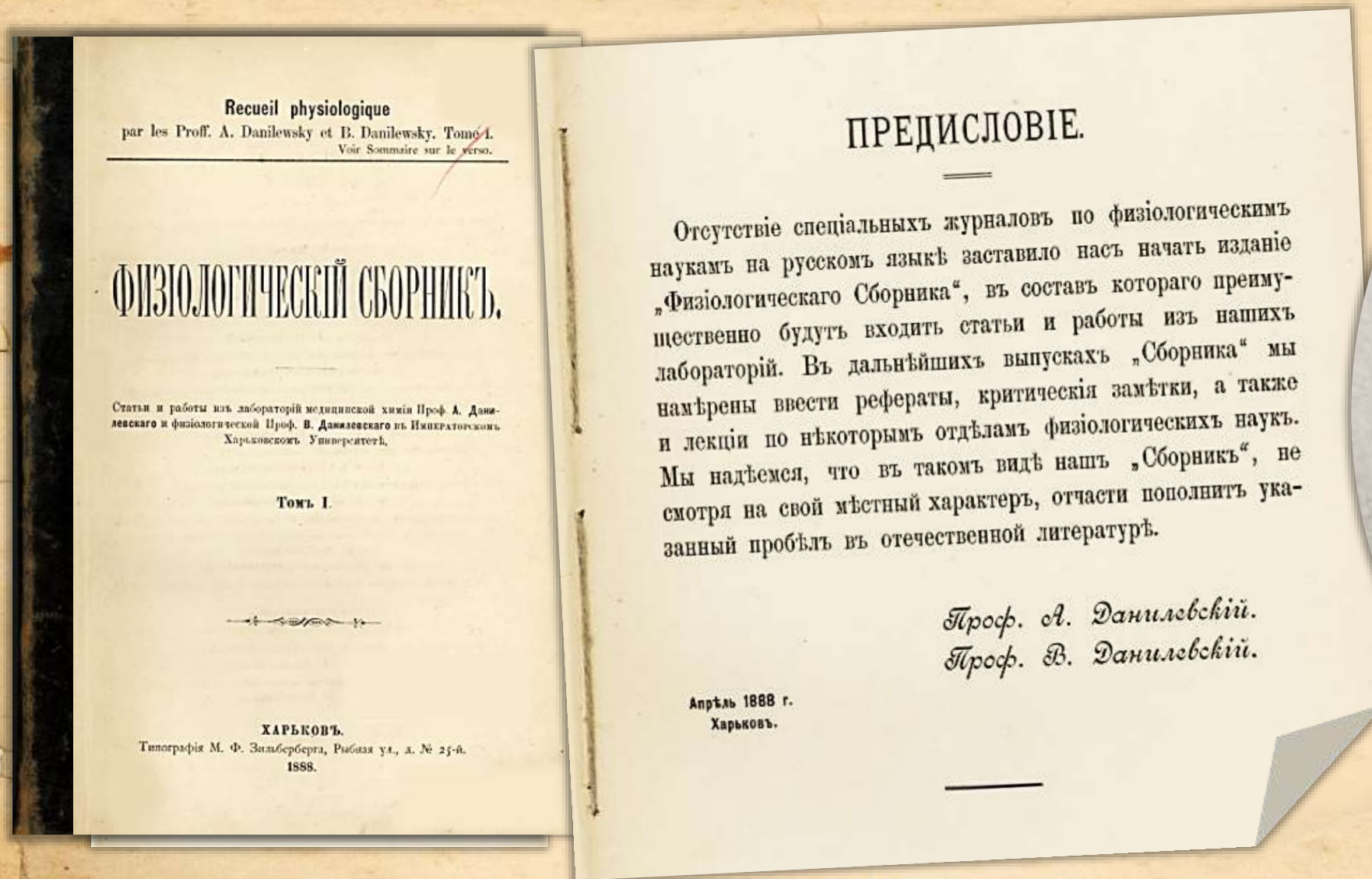

Хімічний корпус медичного факультету

*Хімічна
аудиторія*

У 1888 р. Олександр Якович разом із молодшим братом В.Я. Данилевським організовує видання 1-го спеціального журналу з питань фізіології – «Фізіологічний збірник»

О.Я. Данилевський реферує досягнення біохімії в різноманітних наукових виданнях

У 1893 р. вчений призначений професором
кафедри фізіологічної хімії Військово-медичної академії
в Петербурзі, де він продовжив наукові дослідження,
започатковані в Харківському університеті

У 1898 р. О.Я. Данилевський обраний
членом-кореспондентом Академії Наук

Завдяки заслуженому авторитету професор обраний
ректором Військово-медичної академії (1906),
де отримав звання генерала

У 1910 р. видатний вчений пішов у відставку, продовжуючи
працювати позаштатним співробітником

Олександр Якович Данилевський помер 18 червня 1923 р.
в Петрограді (Санкт-Петербург), де й похований

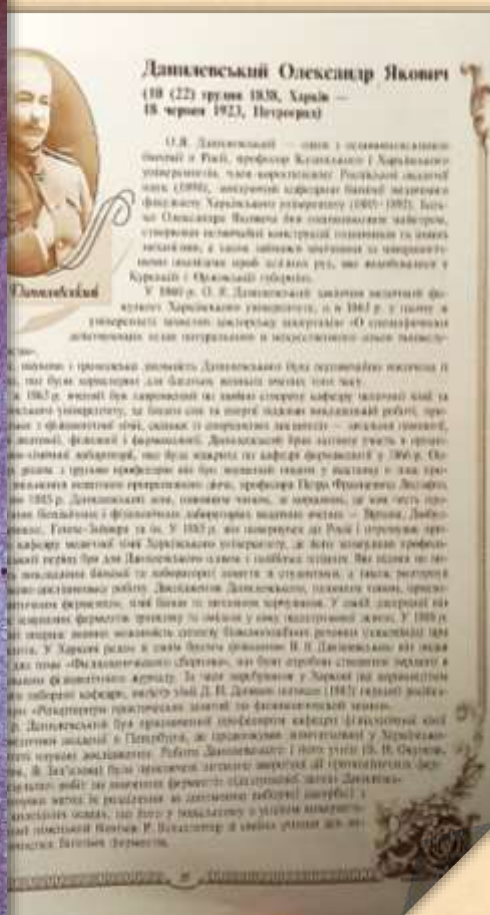
O.Ya. Danilevsky

*Траці О.Я. Данилевського
та література про нього
з фондів Наукової бібліотеки
Харківського національного
медичного університету*

**ВЧЕНІ
ХАРКІВСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО
МЕДИЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

61(092) В

Гопкалов В. Г. Данилевський Олександр Якович

/ В. Г. Гопкалов // Вчені Харківського

державного медичного університету.

– Харків, 2003. – С. 35-36.

СКАРБНИЦЯ ХАРКІВСЬКОЇ МЕДИЦИНИ

ПОСТАТІ

TREASURY
OF KHARKIV MEDICINE

PERSONALITIES

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Олександр Якович
ДАНИЛЕВСЬКИЙ

OLEXANDER YAKOVYUTCH
DANYLEVSKY

3) — біохімік. Член
Російської академії наук.
медичний факультет Хар-
ківського університету (1860, нині Хар-
ківський національний медичний уні-
верситет) кафедри медичної
хімії Казанського університету
85 — професор кафедри ме-
дицинської біохімії Хар-
ківського університету.
на О.Я. Данилевського при-
дано ферментів, які
виступають харчування. Довів
здатність трипсину
соку підшлункової залози.
Фізiologicalского збірника
в Росії спеціального фізіо-
логічного.
професор кафедри фізіоло-
гічного-медичної академії

можливості синтезу біл-
кових (пластелінів) за
тиском.
можливості у тканинах анти-
пептидику і антипринци-

Якщо хочеш вчинити чесно, бери
до уваги й вір тільки суспільному
інтересу, а не оточуючим людям.
Особистий інтерес часто вводить
їх в оману.
К. Гельвецій

© (1838-1923), biochemist, Associate
Member of Russian Academy of Sciences
(1898).

He graduated from medical faculty
of Kharkiv University in 1860 (now Kharkiv
National Medical University), then he held
the post of the head of the department
of medical chemistry and physics in Kasan
University in 1863. From 1885 he was the
professor of the department of medical
chemistry in Kharkiv University.

O. Ya. Danylevsky devoted his research
to proteolytic enzymes, protein chemistry
and nutrition problems. He asserted the in-
dividuality of enzymes trypsin and amylase
in pancreatic juice. He is a co-writer of «Di-
gest on Physiology» which was the first spe-
cialized journal on physiology in Russia.

From 1893 he held the post of the pro-
fessor of the department of physiological
chemistry in Military Medical Academy in St.
Petersburg.

Discovery of the possibility of albume-
noids (plasteins) fusion involving enzymes

Demonstration of antienzymes (antipep-
sin and antitrypsin) presence in tissues.

61(092)(08) C

Олександр Якович Данилевський

// Скарбниця харківської медицини. Постаті :

біографічний довідник / за заг. ред. В. М. Лісового.

– Харків : ХНМУ, 2015. – С. 44. – URL:

<http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/16215>

61(092)
В

ВИДАТНІ ВИХОВАНЦІ

ХАРКІВСЬКОЇ
ВИЩОЇ
МЕДИЧНОЇ
ШКОЛИ

KHARKIV NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY

Данилевський є автором 217 наукових праць, з яких декілька монографій, двотомний «Физиология человека», дві роботи відзначені багатьма преміями Академії наук, Петербурзької Академії наук, Варшавського університету, медичної академії, Інституту тропіки в Ліверпулі.

Данилевський був видатним громадським діячем, багато зробив для створення Харківської бібліотеки (нині бібліотека імені Г.Г. Корольова), був ініціатором, організатором видання «На-

родной энциклопедии научных и прикладных знаний». Був редактором і членом редакційних рад кількох журналів. Активно працював у Науковому комітеті просвіти, у Вченій раді Наркомату охорони здоров'я УРСР. У 1924 р. він отримав звання заслуженого професора УРСР, у 1926 р. його обрали дійсним членом Академії наук УРСР. Того ж року він одержав звання заслуженого діяча науки УРСР. Помер В.Я. Данилевський 25 лютого 1939 р. у Харкові.

В.М. Лісовий, З.П. Петрова

Данилевський Е.А. Васильевич Данилевский — выдающийся русский биолог, физиолог и против-Финкельштейн. — М.-Л.: Изд-во АН СССР, 1955. — 292 с.
Данилевский В.Я. // БМЭ. — 2-е изд. — М., 1958. — Т. 8. — Стб. 661-662.
Данилевский В.Я. // УРЕ. — К., 1960. — Т. 3. — С. 564.
Данилевский В.Я. // В.Г. Самойлова, З.П. Петрова // Вчені Харківського державного університету. — Х., 2003. — С. 136-138.
Данилевский В.Я. // Ю.І. Караченко // ЕСУ. — К., 2007. — Т. 7. — С. 190-191.

**ДАНИЛЕВСЬКИЙ
ОЛЕКСАНДР
ЯКОВИЧ**
(1838-1923)

Член-корреспондент Російської АН (1898), начальник Військово-медицинської академії (1906-1910). Данилевський народився в Харкові 1838 р. в родині міщанина, го-го майстра. У 1860 р. закінчив ме-

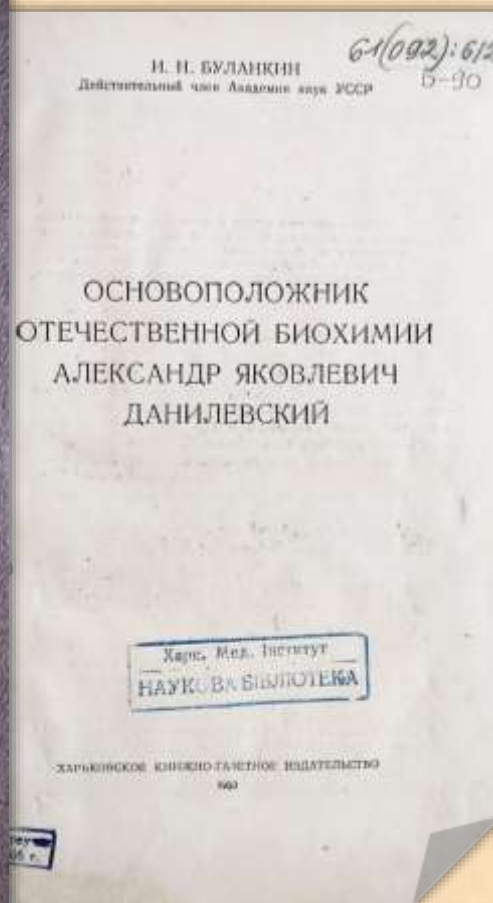
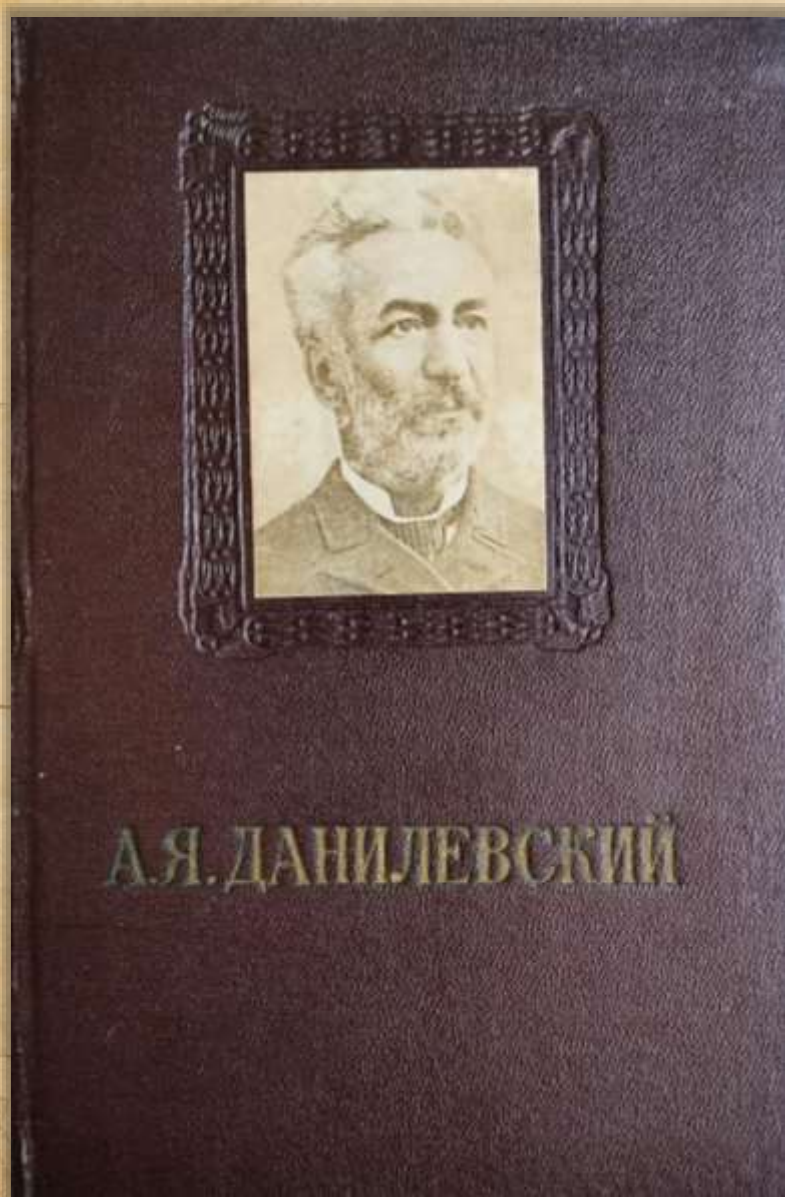
дицинський факультет Харківського університету (нині Харківський національний медичний університет), уже в 1863 р. захистив докторську дисертацію «О специфическом действии соков поджелудочной железы». Того ж року він був запрошений на шойно створену кафедру медичної хімії та фізики Казанського університету, де багато сил та енергії віддавав викладацькій роботі, причому не стільки з фізіологічної хімії, скільки зі споріднених дисциплін — загальної патології, патологічної анатомії, фізіології і фармакології. Данилевський брав активну участь в організації фізіолого-хімічної лабораторії, яка була відкрита на кафедрі фармакології в 1866 р. Оскільки у 1871 р. разом із групою професорів він був змушений піти у відставку в знак протесту проти звільнення видатного прогресивного діяча професора П.Ф. Лесгафта. З 1871 по 1885 р. О.Я. Данилевський жив за кордоном, де працював у різних біохімічних і фізіологічних лабораторіях видатних вчених — Вірхова, Дюбуа Реймонта, Гукера.

61(092) В

Лісовий В. М.

Данилевський Олександр Якович / В. М. Лісовий,
С. М. Рукавішнікова // Видатні вихованці Харківської
вищої медичної школи: біобібліографічний довідник
/ за заг. ред. В. М. Лісового. — Харків : ХНМУ, 2010.
— С. 67-68. — URL:

<http://repo.knmu.edu.ua/handle/123456789/728>

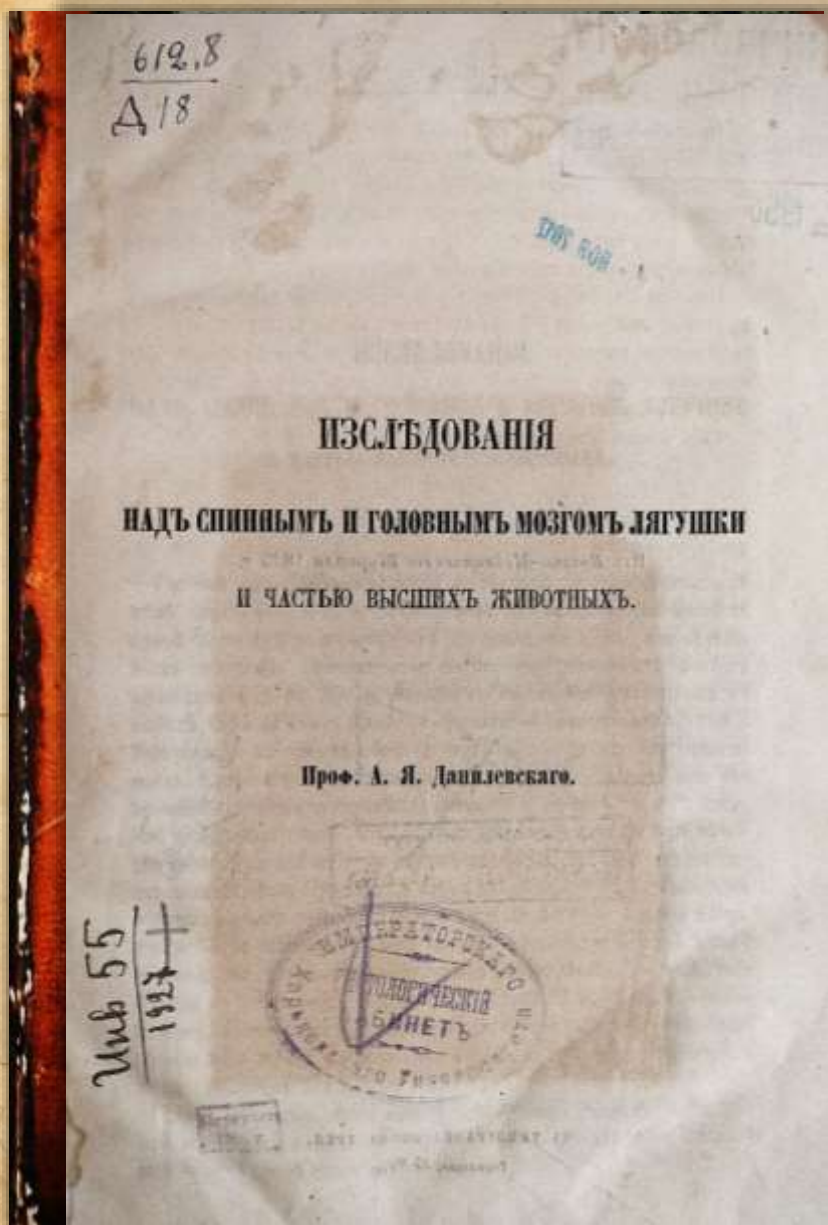

61(092) Б

Буланкин И. Н.

Основоположник отечественной биохимии
Александр Яковлевич Данилевский (1838–1923)
/ И. Н. Буланкин. – Харьков : Книжно-газетное
издательство, 1953. – 36 с.

612.8 Д

Данилевскій А. Я.

Изслѣдованія надъ спиннымъ и головнымъ мозгомъ лягушки
и частью высшихъ животныхъ / А. Я. Данилевскій.

– С.-Петербургъ : Типографія Якова Трея, 1866. – 223 с.

ПРАКТИЧЕСКІЙ КУРСЪ ФИЗІОЛОГІИ

СОСТАВИЛИ АНГЛІЙСКІЕ ПРОФЕССОРА
БУРДОНЪ-САНДЕРСОНЪ,
М. ФОСТЕРЪ и ЛАУДУРЪ БРУНТОНЪ.

ПЕРЕВОДЪ
съ французскаго, улучшеннаго авторами, изданія
Д. ФРИДБЕРГА и В. НАДУТКИНА.

РЕДАКТИРОВАННЫЙ, ДОПОЛНЕННЫЙ и ПЕРЕРАБОТАННЫЙ для РУССКИХЪ
СТУДЕНТОВЪ и ВРАЧЕЙ

ПРОФЕССОРАМИ:
Н. КОВАЛЕВСКИМЪ, И. СЕЧЕНОВЫМЪ, В. ДАНИЛЕВСКИМЪ, А. ДАНИЛЕВСКИМЪ

и ДОЦЕНТАМИ:

Н. ВАСИЛЕНСКИМЪ и В. МИХАЙЛОВЫМЪ.

Уд. м. Мед. Институтъ

НАУК. БИБЛИОТЕКА
Цена 5 руб.

Сочиненіе это дѣлится на два тома. Цена каждаго томъ иже отпечата на 3 р.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.
Изданіе Ф. Павленкова.
1886.

612(02) Б

Бурдонъ-Сандерсонъ.

Практическій курсъ физіологіи : в 2 т. / Бурдонъ-Сандерсонъ,
М. Фостеръ, Л. Брунтонъ ; пер. с франц. Д. Фридберга
и В. Надуткина ; редактированный Н. Ковалевскимъ,
И. Сеченовымъ, В. Данилевскимъ, А. Данилевскимъ [и др.]
– С.-Петербургъ : Изданіе Ф. Павленкова, 1886. –

Т. I. – 365 с.

Т. II. – 258 с.

Recueil physiologique

par les Proff. A. Danilewsky et B. Danilewsky. Tome I.

Voir Sommaire sur le verso.

ФИЗИОЛОГИЧЕСКІЙ СБОРНИКЪ.

Статьи и работы изъ лабораторій медицинской химіи Проф. А. Данилевскаго и физиологической Проф. В. Данилевскаго въ Императорскомъ Харьковскомъ Университетѣ.

Томъ I.

ХАРЬКОВЪ.

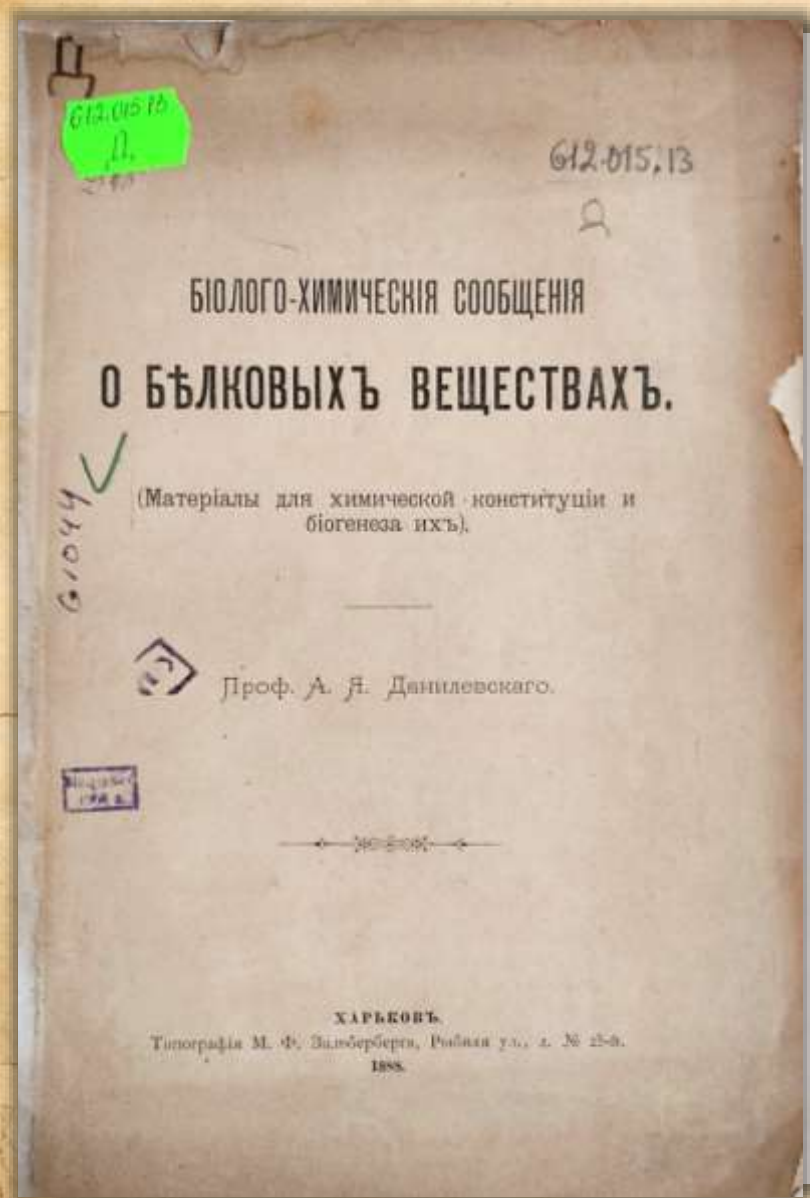
Типографія М. Ф. Зильберберга, Рыбная ул., д. № 25-й.

1888.

612(082) Д

Данилевскій А.

Физиологическій сборникъ : статьи и работы изъ лабораторій физиологической и медицинской химіи / А. Данилевскій, В. Данилевскій. – Харьковъ : Типографія М. Ф. Зильберберга, 1888. – Т. I. – 457 с.

612.015.13 Д

Данилевский А. Я.

Біолого-химическія сообщенія о бѣлковыхъ веществахъ :
матеріалы для химической конституціи и біогенеза ихъ
/ А. Я. Данилевский // Физіологическій сборникъ : статьи и
работы изъ лабораторій физіологической и медицинской химіи.
– Харьковъ : Типографія М. Ф. Зильберберга, 1888.
– Т. I. – С. 291-457.

612.3
Л-42
Проф. E. von Leyden.

612.3.9
ФИЗИОЛОГИЯ, ОБЩАЯ ПАТОЛОГИЯ

ТЕРАПИЯ ПИТАНИЯ.

Перевод с немецкого
д-ра мед. Б. И. Словцова,

под редакцией и с предисловием проф. Военно-Медицинской Академии

лектора А. Я. Данилевского.

НАУКОВА БИБЛИОТЕКА

ПРОВЕРЕНО

7-50 н.
Handbuch der Ernährungstherapie u. Diätetik, herausgegeben von E. von Leyden
(Prof. Babner, Physiologie der Nahrung u. Ernährung; Prof. Müller, Allgemeine Pa-
thologie der Ernährung; Prof. Leyden, Allgemeine Ernährungstherapie; Prof. Klen-
berger, Ueber Nährpräparate; Prof. Hoffmann, Diätetik).

1-НОВ 2012

ПЕРЕВЕРЕНО 1936

БИБЛИОТЕКА

ИМПЕРАТОРСКОГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.

Изданіе журнала «Практическая Медицина» (В. С. Эттингеръ).
Малая Итальянская, 13.
1901.

612.3 Л

Leyden E.

Физиология, общая патология и терапия питания / E. Leyden ;
пер. с нем. Б. И. Словцов ; под ред. и с предисл. А. Я. Данилевский.
– С.-Петербургъ : Издание журнала «Практическая Медицина»
(В. С. Эттингеръ), 1901. – 368 с.

612.015 Д

Данилевский А. Я.

Избранные труды / А. Я. Данилевский ;

ред.-сост. и пер. Н. Ф. Толкачевская.

– Москва : Изд-во АН СССР, 1960. – 519 с.

Пігматували

А.В. Скрипченко

В.В. Віскова

© НБ ХНМУ, 2023

